

Zalm

en niet via iets anders. Wat bemiddeling en bemiddelaars betreft: voor het kabinet hoeft het niet, maar het mag. Als de vakbeweging en de werkgevers bij ons willen komen, zijn zij elke dag welkom. Ook als er iemand namens hen wil komen, is hij welkom. Of dat nou een verkenners, een bemiddelaar of een gezant is, hij is altijd welkom. Het kabinet staat altijd open voor een gesprek, zonder voorwaarden vooraf. Tegelijkertijd is het natuurlijk echter duidelijk dat dit punt, waar wij nu al zolang over hebben gesproken ± VUT, prepensioenen en ook het WAO-vraagstuk ± de kern van het kabinetsbeleid is. Geen enkele bemiddelaar mag verwachten dat daarop teruggekoemen wordt.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik zou de heer Van Aartsen willen adviseren om eens te praten met de heer Linschoten, die vorige week bij Barend en Van Dorp een spijkerharde analyse gaf van de houding van het kabinet en die de positie en opstelling van de vakbeweging juist heeft geprezen. Dat is de VVD'er Robin Linschoten.

Wij zien nu heel duidelijk dat de deur bij het kabinet al in het slot zat en dat er nu nog een extra grendel op zit. De heer Verhagen zegt dat er, wat hem betreft, geen veto zit op het heropenen van het gesprek met de vakbeweging en de werkgevers over datgene wat al gepasseerd zou zijn. Van de heer Van Aartsen en het kabinet komt er geen initiatief. Welke rol ziet de heer Verhagen dan voor zichzelf weggelegd in deze impasse?

De heer **Verhagen** (CDA): Ik heb van de heer Zalm niet gehoord dat de deur op slot zit. Integendeel, hij heeft gezegd dat hij bereid is om te praten met iedere bemiddelaar, gezant of verkenners en met de vakbeweging en dat hij dat gesprek graag aangaat. Dat is de houding waarom wij hebben gevraagd. Wij hebben vorige week gezegd: wij steken de handen uit en wij hopen dat het sociaal overleg weer vlot komt. De heer Zalm spreekt hier namens het kabinet uit dat hij dat overleg graag wil aangaan. Ik zie dus niet dat die deur op slot zit.

De heer **Van Aartsen** (VVD): De heer Vendrik stelde mij geen vraag, maar heeft mij wel aangesproken.

De **voorzitter**: Nee, dan ga ik naar

mevrouw Bussemaker. U wordt iedere minuut in het leven aangesproken.

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA): Voorzitter. Die laatste waarschuwing van de heer Van Aartsen laat ik voor hem, maar ik ga in op "leiderschap" en op het feit dat er nu wel iets moet gebeuren; de heer Bos had het daar ook al over. Wie gaat er nu iets ondernemen? De heer Verhagen zegt nu dat hij wel verandering wil als het gaat om slijtende beroepen en de invulling van de levensloop. Dat debat gaat echter op 1 november plaatsvinden. Wie gaat ervoor zorgen dat er voor 1 november iets gaat gebeuren? Kijkt de heer Verhagen naar de vice-premier, de heer Zalm, en wacht hij totdat die iets onderneemt? Gaat de heer Verhagen zelf iets doen of gaat hij de vice-premier vragen om dat overleg te organiseren? Als er iets zou moeten plaatsvinden, moet dat immers binnenkort gebeuren. Dan is het de vraag of de heer Verhagen genoeg kan nemen met de eerdere antwoorden van de vice-premier. Dat is dus een vraag aan de heer Verhagen. Aan de vice-premier vraag ik wat hij voor 1 november wil gaan doen om dat overleg op gang te krijgen.

Minister **Zalm**: Als je een overleg belegt, moet je wel weten dat dat zinvol is. Ik ben graag bereid tot een uitnodiging, maar niet als dat een soort kleine demonstratie op het Binnenhof wordt. Dan heeft het natuurlijk niet veel zin, want dan escaleert de zaak alleen maar verder. Op een moment waarop ik denk dat het weer zin heeft, willen wij de sociale partners dus graag actief uitnodigen, maar daarvoor moeten wij wel het goede moment kiezen. Ik denk niet dat er met name bij de vakbeweging op dit moment veel enthousiasme zal bestaan. Op een gegeven moment is regeren ook het goede moment kiezen.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter. Ten eerste: hoewel ik een warm voorstander ben van dualisme en ik niet op de stoel van de onderhandelaars zit, ben ik graag bereid om mijn kamer beschikbaar te stellen. Daar heb ik heel goede ervaringen mee. Ten tweede is het overduidelijk dat de hele Kamer vorige week een motie heeft aangenomen, die stelt dat er gekeken moet worden naar de mogelijkheid om na veertig jaar in

slijtende beroepen met pensioen te gaan. De minister heeft toen namens het kabinet heel duidelijk gesteld dat daar, ook vanuit het ministerie van SZW, nader op gereageerd zal worden, maar dat hij op zich die discussie aan wil. Dat is nog eens onderstreept, in iets dwingendere termen, door de motie. Dat hebben wij als parlement gedaan. Ik ga ervan uit dat het parlement dat niet alleen vorige week heeft gezegd, maar dat ook voor 1 november zegt.

Mevrouw **Kant** (SP): De heer Van Aartsen had het over ophitsing door de vakbonden. Er waren afgelopen zaterdag 300.000 mensen in Amsterdam en ik vind dat hij moet waarmaken waaruit die ophitsing bestond. Ik vind het een belediging van die mensen! Het is het kabinetsbeleid dat deze mensen ertoe heeft aangezet om in verzet te komen en hun stem te laten horen.

De heer **Van Aartsen** (VVD): De vice-premier heeft heel duidelijk aangegeven dat al die mensen op de verkeerde gronden op het Museumplein waren. De AOW gaat omhoog, maar in de brochure staat een heel andere tekst. Lodewijk de Waal en Doekle Terpstra hebben verder ook niet verteld hoe het nu precies zit met prepensioenen en VUT. Ik deel de analyse van de heer Linschoten: er is ontzettend veel in geïnvesteerd om tot een akkoord te komen; er was nog slechts een minimaal verschil. Het gaat dus niet aan dat Lodewijk de Waal en Doekle Terpstra op deze manier ± volgens mij vanwege een andere agenda ± 200.000 mensen naar Amsterdam halen.

Vragen van het lid Koenders aan de minister van Buitenlandse Zaken over **de inval van Israël in de Gazastrook**.

□

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter. Waar is de belangrijke Europese rol in het Midden-Oosten die minister Bot ons beloofde als ijkpunt van het Nederlandse voorzitterschap, nu de Amerikanen in hun verkiezingsproces hiervoor geen tijd zouden hebben? Niets dan oorverdovende stilte en een weinigzeggende verklaring van de EU waarin minister Bot Israël en de Palestijnen nog eens uitlegt dat zij goed moeten kijken naar de

Koenders

langetermijnevolgen van hun acties. Dat heeft ongetwijfeld diepe indruk gemaakt in Jeruzalem! Die verklaring volgt op een nog minder zeggende verklaring van het kwartet van 22 september, alsof het Midden-Oosten-proces niet de hele regio gijzelt en ons niet een actieve minister Bot was voorgespiegeld. Israël is na de laffe moord van Palestijnse terroristen op twee Israëliëse kinderen overgegaan tot collectieve wraak en boetedoening. De actie heet dan ook letterlijk "operatie boetedoening", waarbij minstens 70 Palestijnen ± waaronder 30 burgers ± zijn vermoord. Met honderd tanks, Apaches en 2000 soldaten is Israël een vluchtelingen-kamp binnengevallen. Hoe wordt dit moorden gestopt? Vandaag wordt daarover in de Veiligheidsraad gestemd. Wat doet de Europese voorzitter? Ondanks verkennende besprekingen onder druk van de Amerikanen tussen enerzijds de veiligheidsdiensten van Israël en anderzijds de Palestijnse Autoriteit wijst niets erop dat de geplande eenzijdige terugtrekking van Israël uit de Gazastrook kan lukken als Hamas collectief wordt gestraft en er geen overleg komt tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit. Kofi Annan vroeg zondag Israël zijn militaire interventie te staken en de Palestijnse Autoriteit om de raketbeschietingen te voorkomen. Zelfs Powell ging in de ether, maar onze minister zwijgt publiekelijk als het graf.

Welke precieze concrete acties onderneemt de minister om de Israëliëse militaire invasie en het moorden te staken? Steunt hij de ontwerpresolutie van de Veiligheidsraad die vandaag is ingediend? Wordt geholpen bij het op gang brengen van de humanitaire hulpverlening nu de ambulances tekortschieten? Wie doet eigenlijk wat? Hoe beoordeelt de minister de beschuldigingen van Israël dat de VN wordt misbruikt door terroristen? De lokale vertegenwoordiger van de VN heeft deze beschuldigingen inmiddels tegengesproken. Heeft de minister persoonlijk premier Sharon gesproken over de noodzaak het moorden direct te staken en zelfverdediging alleen te doen plaatsvinden op basis van het internationale recht? Hoe beoordeelt de minister de onderhandelingen tussen de Palestijnse Autoriteit en Israël en hoe wil de minister die

bevorderen? Iedereen weet immers dat als daar een vacuüm komt, er ook van de wederzijdse toetreding niets terecht komt? Wordt het niet eens tijd om met Hamas te spreken? Ik weet dat dit risicovol is, maar als zij zelfs niet ten koste van veel burgerslachtoffers kunnen worden vernietigd, is het net als in Burundi soms nodig om met de ergste mensen te spreken.

Mijn laatste vraag is hoe de minister de Palestijnse Autoriteit onder druk zet om de hervormingen te versterken en de verkiezingen te doen plaatsvinden. Ik merk en ik zie daar niets van. Het moorden gaat door en de regio wordt gegijzeld. Ik ben benieuwd wat de Nederlandse minister daar als Europees voorzitter aan doet.

□

Minister **Bot**: Voorzitter. Nederland en de Europese Unie zijn met de heer Koenders bezorgd over de ontwikkelingen in Gaza en in Israël. De geweldsescalatie in het Midden-Oosten-vredesproces is dan ook reden om dit punt nadrukkelijker dan ooit tijdens de komende Raad algemene zaken en externe betrekkingen aan de orde te stellen.

Ik heb op 1 oktober jongstleden een voorzitterschapsverklaring uitgegeven waarin het geweld wordt veroordeeld en partijen worden opgeroepen om de veiligheids-samenwerking en directe onderhandelingen direct te hervatten in overeenstemming met de roadmap.

Ik heb gisteren met beide partijen contact gezocht. Ik heb gezegd dat zij beide stappen moeten zetten om tot deëscalatie te komen. Ik heb gezegd dat de huidige situatie alleen maar tot meer geweld, chaos en anarchie leidt waar niemand belang bij heeft.

Ik heb tegen Abu Ala, de premier van de Palestijnse Autoriteit gezegd, dat met name de heer Arafat zijn volle gewicht moet inzetten om een einde te maken aan de raket-aanvallen op Israëliëse doelen. Ik heb ook gezegd dat wij geen ambigue uitspraken tolereren en dat de Palestijnse Autoriteit echt de plicht heeft om ervoor te zorgen dat dergelijke aanvallen ophouden, omdat die alleen maar tot provocaties aan de andere kant leiden.

Ik heb de regering van Israël opgeroepen om niet op deze wijze disproportioneel te reageren en om alles in het werk te stellen om de

inspanningen van de internationale gemeenschap ten bate van de humanitaire assistentie en ten bate van disengagement niet te frustreren. Israël moet radicale groeperingen die bewust de zaak provoceren, niet in de kaart spelen.

Ik heb de partijen ook duidelijk gemaakt dat hervatting van het veiligheidsoverleg en van serieuze politieke onderhandelingen de enige weg is die openstaat.

Ik heb vorige week in New York deelgenomen aan de bijeenkomst van het kwartet. Dit was de eerste bijeenkomst sinds mei. Er is uitvoerig gesproken over deze aangelegenheid. Wij hebben in ieder geval nog eens bevestigd dat de roadmap het enige baken is en dat wij daar strak aan vasthouden. Wij hebben gezegd dat het kwartet regelmatig bij elkaar moet komen. Dit is belangrijk, omdat op die manier de deelname van de Verenigde Staten is gegarandeerd. De aanwezigheid van de heer Colin Powell tijdens de discussies, alsmede die van Lavrov en anderen, bewijst hoe serieus men de situatie neemt en dat men er nog steeds naar streeft om tot een oplossing te komen, ook de Amerikanen en ook in het kader van het kwartet. Wij hebben gesproken over mogelijkheden van sancties en acties om te bereiken wat ook het Nederlands voorzitterschap nastreeft, namelijk dat beide partijen aan tafel worden gebracht om te komen tot een ordelijke terugtrekking van Israël uit Gaza en om een einde te maken aan de schietpartijen.

Onder die omstandigheden en mede in het licht van de Amerikaanse verkiezingen vind ik de verklaring die is uitgebracht een goede ontwikkeling. De Verenigde Staten nemen actief deel en hebben hun steun toegezegd aan het kwartet.

De Veiligheidsraad is gisteren in spoedzitting bijeengekomen. Nederland heeft daar namens de Europese Unie een verklaring afgelegd. Op het ogenblik vinden gesprekken plaats over de inhoud van de resolutie. Het is moeilijk om daarop vooruit te lopen, omdat de Nederlandse opstelling uiteraard afhankelijk is van de uiteindelijke tekst. Het is namelijk van groot belang dat de resolutie een evenwichtige tekst krijgt.

Aan de ene kant zal in de resolutie duidelijk gemaakt moeten worden

Bot

dat de raketaanvallen op Israël moeten ophouden. Minister Shalom heeft dat onlangs nog tegen mij gezegd, omdat het niet zo kan zijn dat er na de terugtrekking van Israël uit Gaza nog steeds voortdurend raketaanvallen op Israël plaatsvinden. Aan de andere kant kan Israël ook niet doorgaan met een disproportionele aanpak van Hamas en diegenen die deze aanvallen plegen. Er moet evenwicht zijn en daarom is het het beste dat beide partijen ophouden met de gewelddadigheden.

Het is de inzet van Nederland als voorzitter van de EU om beide partijen aan tafel te krijgen. Ik heb dat gisteren in mijn gesprekken met Abu Ala en Shalom naar voren gebracht. Ik heb gezegd: u kent ons programma en onze vijf voorwaarden; u weet waarom wij daar zo sterk aan hechten en ik roep u daarom op om het geweld te staken. Ik denk dat beide partijen elkaar zullen blijven verwijten dat zij schuldig zijn aan het oplaaierende geweld. De druk door de Verenigde Naties, de Europese Unie en het voorzitterschap zullen er hopelijk toe leiden dat er een einde komt aan het geweld.

Ik heb daarmee in feite de vragen van de heer Koenders beantwoord. Rest mij op te merken dat ik niet met de heer Sharon, maar met de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken heb gesproken, omdat de heer Sharon niet beschikbaar was.

De humanitaire acties maken onderdeel uit van het programma dat de Europese Unie op tafel heeft gelegd. Dit programma zal echter pas worden uitgevoerd als de terugtrekking een feit is. De heer Koenders weet ook dat de Israëlische regering nog steeds vast van plan is om voor het einde van dit jaar zowel van het kabinet als van de Knesset toestemming te hebben voor deze terugtrekking. Het is natuurlijk ook de vraag op welke wijze de terugtrekking zal plaatsvinden. De EU heeft aangeboden om daarbij behulpzaam te zijn. Verder kent de heer Koenders ook de vijf voorwaarden die de EU daaraan heeft gesteld. Israël is op de hoogte van deze voorwaarden. Deze voorwaarden, zo bleek mij vorige week uit een gesprek, worden onderschreven door Egypte.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter. Ik vraag mij af wat de mensen in de Palestijnse gebieden die geconfron-

teerd worden met dit grote aantal moorden, aan deze verklaring van de minister hebben. Volgens hebben zij daar helemaal niets aan.

De minister zegt dat hij bezorgd is. Natuurlijk is hij bezorgd! Hij gaat er nog eens over spreken in de Radeb van komend weekend. Dat is fijn. Daar zullen ze erg blij mee zijn! Ik heb de verklaring van de minister van 1 oktober goed gelezen. In deze verklaring doet hij niets meer dan de partijen te wijzen op de effecten op de lange termijn van hun daden. De minister zegt dat Arafat de zaak onder controle moet krijgen. Ik ben het daar volledig mee eens, maar vraag mij wel af wat de minister bedoelt met: zonder ambiguïteit, anders zwaait er wat. Wat betekent dat precies?

Wat zegt de minister eigenlijk over Israël? Zelfs Kofi Annan en minister Powell zeggen dat Israël onmiddellijk met deze actie moet ophouden. Ik weet echter niet wat de positie van de Nederlandse regering is. Vindt de Nederlandse regering ook dat de Israëlische troepen zich moeten terugtrekken? De Nederlandse regering wil een rol spelen in het Europese beleid voor het Midden-Oosten. Ik begrijp dan echter niet, hoe de regering het goed kan keuren dat in een vluchtelingenkamp 100 tanks, Apaches en 2000 soldaten opereren.

Kan de minister aangeven wat zijn intentie is voor de resolutie die vandaag in de Veiligheidsraad zal worden behandeld? Ik begrijp dat hij de tekst nog niet kent. Ik begrijp natuurlijk ook dat het een evenwichtige tekst moet zijn, maar ik wil nu weten wat de inzet van de minister hierbij is. Werkt hij bijvoorbeeld actief met de Algerijnse regering aan de vormgeving van de resolutie? Is hij verder van plan om voor deze resolutie te stemmen als de inhoud van deze resolutie enigszins redelijk is? Komt die resolutie er niet, dan kan ik hem op een briefje geven dat de ellende in de Gazastrook alleen maar groter wordt, de eenzijdige terugtrekking van Israël wordt bemoeilijkt en Hamas groter zal worden.

Ten slotte herinner ik de minister aan mijn vraag hoe de minister de onderhandelingen over het vacuüm in de Gazastrook zal aanpakken. Ik vraag dat, omdat juist deze minister heeft aangegeven dat hij een belangrijke rol bij dit conflict wil spelen.

Minister **Bot**: Ik kan alleen maar herhalen dat de rol van zowel Nederland als de Europese Unie beperkt is. Wij hebben op alle mogelijke manieren die ons ten dienste staan, nog eens onder de aandacht gebracht hoezeer wij dit geweld veroordelen. Daarbij moet worden gedacht aan individuele verklaringen, verklaringen als voorzitter van de Europese Unie, optreden in de Veiligheidsraad en telefoongesprekken die ik heb gehad met beide partijen. Wij doen een beroep op partijen om dit geschil langs vredelievende weg te beslechten. Ik heb zowel vorige week bij de kwartetbijeenkomst als gisteren in de gesprekken bevestigd dat wij bereid zijn als bemiddelaar op te treden, omdat wij geloven dat wij alleen tot een oplossing van het geschil kunnen komen als beide partijen aan tafel zitten.

Ik geloof overigens niet dat het enige zin heeft om op dit moment direct in contact te treden met Hamas, omdat het contact met Israël dan totaal onmogelijk wordt. Israël zal een dergelijk contact namelijk nooit accepteren. De heer Koenders kan wel willen bemiddelen, maar je moet wel beide partijen aan tafel zien te krijgen. Op dit moment zijn beide partijen de Palestijnse Autoriteit en Israël. Als je daarvan afwijkt, maak je de Palestijnse Autoriteit ongelooflijk ongeloofwaardig en dat betekent dat de heer Koenders deze in feite heeft afgeschreven. Dat doen wij niet. Wij geloven dat de Palestijnse Autoriteit nog steeds de autoriteit is die, samen met Israël, dat terugtrekkingsproces door onderhandelingen in goede banen moet leiden. Europa zal dus niet met Hamas om de tafel gaan zitten.

Als de resolutie van de Veiligheidsraad de goede richting uit gaat, dan zullen wij er zeker vóór stemmen. Nogmaals, ik ken de tekst niet. Ik heb een tekst gezien die van Arabische kant is ingediend en die was niet evenwichtig. Als de heer Koenders werkelijk wil dat er vrede komt en normale terugtrekking plaatsvindt in de Gazastrook, dan moet er een resolutie zijn die evenwichtig is. Een evenwichtige resolutie vind ik een resolutie waarin duidelijk wordt gemaakt dat degenen in Gaza die verantwoordelijk zijn voor het afvuren van raketten, daarmee ophouden. Israël moet aan de andere kant afzien van, wat ik heb

Bot

genoemd, een disproportionele respons hierop.

Ik geloof dat wij met alle zaken rekening hebben gehouden en dat wij naar beste vermogen trachten dit conflict op deze manier op te lossen. Ik geloof ook niet dat ons op dit moment andere middelen ter beschikking worden gesteld. Ik hoop dat de resolutie zo evenwichtig zal zijn dat wij in staat zijn daarvoor te stemmen.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Volgens mij is inmiddels pijnlijk duidelijk geworden waarom Ariel Sharon zijn geplande bezoek aan Nederland heeft afgezegd. Blijkbaar wil hij nog een beleidswijdte toevoegen aan zijn lange geschiedenis om dood en verderf te zaaien onder de Palestijnen. Was hij dan maar gekomen, zou ik willen zeggen. Ik heb maar één vraag aan de minister van Buitenlandse Zaken. Ook na zijn beantwoording mis ik het gevoel van urgentie. Wat gaat de minister concreet doen? Welke maatregelen gaat hij nemen zodat Ariel Sharon stopt met het afslachten van Palestijnen in de grote openluchtgevangenis die Gaza heet?

Minister **Bot**: Ik kan alleen maar herhalen dat wij geloven dat dit soort maatregelen op dit moment alleen door dialoog ongedaan kan worden gemaakt. Wij moeten in voortdurend contact met Israël aantonen dat wij serieus willen bemiddelen, maar dat wij aan de andere kant niet tolereren dat er disproportioneel geweld wordt gebruikt en dat de door mevrouw Karimi geschetste schendingen plaatsvinden. Wij bestuderen op welke manier wij via "carrots and sticks" de beide partijen kunnen bewegen om rond de tafel te gaan zitten. Daar gaat het om. Minister Shalom heeft aan mij bevestigd dat hij hoopt, voor het einde van het jaar een plan voor de terugtrekking uit Gaza op tafel te hebben liggen dat door zowel het kabinet als het parlement is goedgekeurd. Als hij dat serieus meent en het gebeurt, betekent dit dat de Europese Unie er met haar volle gewicht voor moet zorgen dat dit onder de juiste omstandigheden geschiedt. Dat betekent ook dat dit soort zaken hierbij aan de orde moet worden gesteld en aan de orde zal komen. Hier wordt op dit ogenblik naar gekeken. Het is natuurlijk zeer

betreurenswaardig dat dergelijke gewelddaden plaatsvinden gedurende dit proces. Laten wij echter wel wezen: de eerste raketten zijn afgevuurd. Minister Shalom heeft mij gezegd dat daarop een reactie is gekomen omdat Israël weet dat dergelijke raketten aan meerdere kanten worden gemaakt en worden afgevuurd in de toekomst. Hij heeft gezegd dat Israël wil voorkomen voortdurend te worden bestookt vanuit een Gazastrook waarin Israël geen bevoegdheden meer heeft na zich eruit te hebben teruggetrokken. Mijns inziens is het aan de Europese Unie om ervoor te zorgen dat er een goede monitoring komt zodra dat gebeurt. Wij moeten ervoor zorgen dat de "settlers" niet opnieuw in de Westbank worden gevestigd. Ook moeten wij gezamenlijk in staat zijn om voor de wederopbouw te zorgen. Het gaat er namelijk om dat er een "viable state" wordt gevestigd waarin ook Gaza als zelfstandige economische eenheid kan functioneren. Dat hebben wij in de vijf condities vastgelegd. De Europese Unie is hiervoor en moet er haar best voor doen.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. De minister heeft tot twee maal toe het woord disproportioneel gebruikt. Er wordt dus te grootschalig militair geweld gebruikt om te reageren op de raketten uit de Gazastrook. Ik ben het met hem eens. Proportionaliteit maakt ook deel uit van het humanitair oorlogsrecht. Wanneer er disproportioneel gebruik wordt gemaakt van militair geweld in reactie op ander geweld, is er sprake van handelen in strijd met het internationaal recht. Dat betekent dat de Europese Unie, en Nederland als voorzitter daarvan voorop, dit geweld als illegaal moet bestempen en veroordelen. Het betekent ook dat minister Bot het daar niet bij kan laten en dat hij gebruik moet maken van de instrumenten waarover de Europese Unie beschikt. Als voorzitter van de EU kan hij dit geweld niet laten voortduren. Als voorzitter van de EU zou hij gebruik moeten maken van instrumenten als het Associatieverdrag tussen de Europese Unie en Israël. Als hij daar niet toe bereid is, bewijst hij lippendienst aan Israël. Hij veroordeelt dan aan de ene kant het geweld, maar staat aan de andere kant toe dat Israël dat geweld gebruikt. Wanneer is genoeg

genoeg? Israël heeft aangekondigd nog weken te zullen doorgaan met deze actie. Wanneer komt minister Bot in actie? Wanneer roept hij de Associatieraad bijeen om het Associatieverdrag met Israël op te schorten?

De **voorzitter**: Ik verleng het vragenuur met vijf minuten tot 15.15 uur. In die tijd wil ik de vragen van de heer Hofstra ook nog behandelen.

Minister **Bot**: Zoals ik heb gezegd, zijn wij voortdurend in overleg met Israël om dat land te doen afzien van wat wij disproportioneel geweld noemen. Ik geloof niet dat op dit moment het opschorten van een Associatieverdrag en dergelijke geëigende maatregelen zijn. Dat kun je eenmalig toepassen; daarna is het afgelopen. Wij willen dat het geweld ophoudt. Wij geloven dat de weg van de dialoog en van het aanhouden van het gesprek beter is en dat het opschorten van het Associatieverdrag of het doen van een beroep op het Associatieakkoord weinig effect heeft op Israël. Integendeel. We zien elkaar sowieso in dat kader. Wij geloven dat wij iedere vorm van invloed verliezen als wij de dialoog afkappen.

De heer **Van Baalen** (VVD): Voorzitter. Ik dacht dat ik de heer Koenders verkeerd had begrepen, dus ik vraag het even na. Is het waar dat hij wil onderhandelen met de Hamas, terwijl die de verantwoordelijkheid heeft opgeëist voor aanslagen op scholen, uitgaansgelegenheden, bussen in Israël waarin onschuldige Israëliërs zaten en onschuldige Palestijnen? Wil de heer Koenders de hand reiken aan een organisatie als de Hamas die bloed aan haar handen heeft? Ik kan mij dat niet voorstellen.

De heer **Koenders** (PvdA): Voorzitter. De heer Van Baalen insinueert dat ik enige sympathie zou hebben voor de moordaanslagen van de Hamas-beweging. Dat is niet het geval, ik heb ook van een laffe moord gesproken en van een organisatie die onder controle moet worden gebracht. Maar de internationale ervaring is nu eenmaal dat je altijd met je vijand moet onderhandelen. Er is bijna geen conflict in de wereld waarbij dit niet geldt. Als voorbeeld noem ik het voorbeeld van Burundi, waar wij onlangs op werkbezoek zijn

Bot

geweest. Daar onderhandelt onze regering met de FNL, met mensen met ongelooflijk veel bloed aan hun handen. Verder is er in Angola onderhandeld met de FNLA, met mensen die kinderen hebben vermoord. Voor die mensen heb ik geen enkele sympathie. Ik zeg alleen dat je om vrede te brengen soms moet overwegen, te onderhandelen met de groeperingen die de macht werkelijk hebben. Hier kunnen wij lang en breed over praten, maar het is helaas de realiteit. Ik geef de voorkeur aan een effectief vredesproces boven de illusie dat je de slechte organisatie Hamas met militaire middelen de hoek in zou kunnen drijven. Dit heeft niets te maken met sympathie voor terrorisme, het is helaas de realiteit die al jaren in het Midden-Oosten doorziekt.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ik zou de minister in ieder geval willen steunen als hij zegt dat wij geen genoeg kunnen nemen met een eenzijdige verklaring waarin de schuld geheel en al bij Israël wordt gelegd. Voor het evenwicht in dit debat leg ik hem ook nog de vraag voor of hij het met mij eens is dat het op zichzelf wel gerechtvaardigd is dat Israël optreedt tegen een voortdurende reeks van raket-aanvallen. Het zijn er inmiddels vier à vijfhonderd. En is hij het met mij eens dat het in veel gevallen ook buitengewoon lastig is om de proportionaliteit te meten als de aanvallen ± cynisch genoeg ± afkomstig zijn uit dichtbevolkte Palestijnse gebieden, zodat het bij een optreden daartegen veelal buitengewoon moeilijk is om onderscheid te maken tussen de burgerbevolking en de ± schuldige ± terroristen?

Minister **Bot**: Ik denk dat ik deze vragen bevestigend kan beantwoorden. Dit heb ik ook in mijn gesprekken met zowel Shalom als Abu Ala heel duidelijk naar voren gebracht. Ik heb tegen Abu Ala gezegd dat zijn mensen begonnen zijn met die aanvallen en dat dat een respons heeft opgeroepen. Shalom zegt dat hij niet alleen verplicht was om hierop te reageren, maar dat hij, omdat hij weet dat er nog veel meer van die raketten liggen, ervoor moet zorgen dat hij daarvan af komt, omdat het anders over een week opnieuw begint. Hij vindt de reactie van Israël uiteraard niet disproportio-

neel, de Europese Unie vindt dat wel. Dat heb ik ook heel duidelijk gezegd. Ik heb aangegeven dat ieder land uiteraard het recht heeft om zichzelf en zijn burgers te verdedigen en dat wij daar ook begrip voor hebben, maar dat het altijd in verhouding moet staan tot het aangerichte onheil. Ik heb gezegd dat Europa de voortdurende inzet van zware wapens door Israël disproportioneel vindt. Maar wij hebben dus wel aangegeven dat wij er op zichzelf begrip voor hebben dat Israël gereageerd heeft, dat het land zichzelf wil beschermen. Het argument van Israël is daarbij met name dat men het vaste voornemen heeft om zich uit Gaza terug te trekken, maar dat men dan wel een veilig gebied wil achterlaten. Wij hebben gezegd dat wij zeer veel begrip hebben voor het standpunt van Israël en dat wij bereid zijn om te helpen, de situatie in de gaten te houden, samen met Egypte. Maar Israël moet het ons wel mogelijk maken, zo heb ik eraan toegevoegd.

Vragen van het lid Hofstra aan de staatssecretaris van Financiën over mededelingen van het kabinet dat de accijns op LPG zal worden verhoogd.

□

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. LPG is de milieuvriendelijkste brandstof die wij voor vervoermiddelen kennen. De regering geeft dit in de nota Verkeersemisseries, die wij onlangs hebben ontvangen, waarvoor dank, zelf aan. Elders in Europa is het gas in opkomst. Nederland is historisch een sterk "gasland", wij waren koploper. Het is een bijproduct, zoals men weet, dat heel goed in de transportsector te gebruiken is. Verleden jaar is nog slechts 1,6% van het aantal verkochte auto's met een LPG-installatie uitgerust. Dat zijn er maar 26 per dag. Wij wachten met smart op voorstellen ter bevordering van het gebruik van LPG. Maar wat horen wij? Een accijnsverhoging! Tja, die 26 worden er dan 13, vervolgens wordt er nog maar één auto per dag van een LPG-installatie voorzien en uiteindelijk neemt dit aantal af tot nul. Dat is een uitfasering, een koude sanering, die haaks staat op een slagvaardig beleid om het gebruik

van LPG te bevorderen, wat wij graag zouden zien.

Mijn vragen luiden als volgt:

1. Realiseert het kabinet zich dat het getreuzel met het zogenaamde ketenstudiedossier LPG leidt tot het wegwijnen van de LPG-sector in Nederland?
2. Is dat misschien ook het doel van de regering?
3. Wanneer komt het resultaat van die ketenstudie en dan natuurlijk vooral het standpunt van de regering erover? Wij zijn hier namelijk niets zonder standpunten van onze regering.
4. Kan de staatssecretaris klip en klaar verklaren, te meer omdat wij het in de begroting voor 2005 nergens hebben kunnen vinden, dat er geen sprake zal zijn van een verhoging van de accijns op LPG?

□

Staatssecretaris **Wijn**: Mijnheer de voorzitter. Ik neem aan dat de heer Hofstra deze vragen niet alleen stelt naar aanleiding van de mededelingen van kabinetszijde, maar ook naar aanleiding van een artikel in De Telegraaf van afgelopen zaterdag. Daarin werd gemeld dat wij een bijeenkomst hadden met maar liefst zes bewindspersonen, te weten die voor Milieu, Ruimtelijke Ordening, Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat, Financiën en BZK, om in brede zin over LPG te spreken. De heer Hofstra heeft gelijk dat er op dit moment een brede discussie is over de externe veiligheid van LPG, zoals ook gekeken wordt naar de externe veiligheid van chloor, ammoniak en andere stoffen die potentieel externe veiligheidsproblemen meebrengen. Bij LPG moeten wij dan denken aan ontploffingsgevaar. Daar hebben wij op dit moment inderdaad gesprekken over. Wij bezinnen ons op een beleid waarmee de externeveiligheidsrisico's van LPG kunnen worden beperkt. Tot die tijd heb ik daarover namens het kabinet geen nadere mededelingen te doen.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik dacht zoals gebruikelijk vier heldere vragen te hebben gesteld, maar op deze manier krijg ik er eigenlijk nauwelijks antwoord op. Wij weten van de LPG-discussie af. Ik heb echter niet voor niets het woord "getreuzel" in de mond genomen. Het duurt namelijk al jaren en jaren en jaren. De staatssecretaris kan toch wel